

Kaasamise koosoleku arutelu kokkuvõte

(koostatud Teamsi salvestuse transkriptsiooni alusel)

Koosoleku teema: Riigihangete seaduse muudatuste arutelu

Kuupäev: 3. juuni 2025;

Asukoht:

Rahandusministeerium

Korraldaja: Rahandusministeerium

(RAM)

Koosolekut juhatasid: Rahandusministeeriumi osaluspoliitika ja riigihangete osakonna nõunikud Madina Talu ja Anna Poots ning riigihangete valdkonna juht Estella Põllu.

Võtsid osa: SA Ida-Viru Keskhaigla, AS Chemi-Pharm, Eesti Energia AS, AS Ida-Tallinna Keskhaigla, Transpordiamet, Advokaadibüroo TGS, Riigi Tugiteenuste Keskus, Elektrilevi OÜ, Auto Bassadone OÜ, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda, Riigimetsa Majandamise Keskus, Eesti Linnade ja Valdade Liit, SA Tartu Ülikooli Kliinikum, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, Estravel Group AS, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, Rõngu Mahl AS, Riigi Kinnisvara AS, Trinidad Wiseman, Autode Müügi- ja Teenindustevõtete Eesti Liit, Advokaadibüroo Matteus, Moller Auto Tallinn OÜ, Eesti Taristuehituse Liit, Eesti Ehitustevõtjate Liit, Nordecon AS, Merko Ehitus Eesti AS, Eesti Ehituskonsultatsiooniettevõtete Liit.

Osalesid virtuaalselt: AS Saarte Liinid, Haridus- ja Teadusministeerium, Keil M. A. OÜ, Topauto AS, AS Tallinna Lennujaam, AS Hoolekandeteenused, Moller Baltic Import SE, Elering AS, SA Narva Haigla, Advokaadibüroo Cobalt, Aktors OÜ, Eesti Ravimihulgimüüjate Liit, MM Grupp OÜ, AS Postimees Grupp.

Sissejuhatus

Rahandusministeerium (Anna Poots, Madina Talu): Koosoleku eesmärk on arutada riigihangete seaduse muutmise ettepanekuid enne eelnõu koostamist. Ühiskonna ootus on riigihangete lihtsustamine. 2024. aastal valmis lihtsustamise analüüs, mille pinnalt hakatakse koostama riigihangete seaduse (RHS) muutmise eelnõu. Analüüsi koostamise käigus küsitleti paljusid hankijaid, kuid puudu on jäänud ettevõtjate vaade, mida tänase kohtumisega soovitaksegi saada. Seaduse muutmise väljatöötamiskavatsust ei tehta, et muudatused jõustuksid kiiremini ning lihtsustamisest saabuv efekt jõuaks varem turuosalisteni. Eelnõu loodetakse kooskõlastusringile saata augusti lõpuks.

Arutatud teemad ja osalejate arvamused

1. Lihthankemenetluse laiendamine ja piirmäärade tõstmine

Ettepanek: Kohaldada lihthankemenetlust kõikidele riigihangetele, mis jäävad allapoole rahvusvahelist piirmäära. See tähendaks senise riigihanke piirmäära kaotamist. Ühtlasi tõstetaks inflatsiooni arvestades lihthanke piirmäärasid (nt asjade ja teenuste puhul 50 000

euroni, ehitustöödel 100 000 euroni). Muudatus tooks kaasa lühema menetluse, suurema paindlikkuse ja läbirääkimiste võimaluse.

Osalejate arvamused:

- **Ehitusettevõtjate Liidu esindaja:** Ei toeta tähtaegade lühendamist. Juba praegused tähtajad on ehitussektoris probleemiks. Lühemad tähtajad seavad kõik pakkujad surve alla ja annavad eelise suurema pakkumisvõimekusega ettevõtetele. 10 päevaga ei ole võimalik kvaliteetset ja väärtuspõhist pakkumust koostada, see langetab hangete üldist kvaliteeti.
- **Eesti Ehituskonsultatsiooniettevõtete Liit:** Kindlasti ei toeta. Väärtuspõhiste hangete (nt projekteerimisteenused) puhul ei võimalda 10-päevane tähtaeg kvaliteetse pakkumuse tegemist. See annab eelise siseinfot omavatele ja suurematele ettevõtetele. Mida rohkem on aega pakkumuse koostamiseks, seda parem on lõpptulemus.
- **Eesti Energia:** Põhimõtteliselt toetame lihtsustamist, kuid läbipaistvus ja kontrollitavus peavad säilima. Kui tähtajad muutuvad liiga pikaks (nt 25 päeva), kaotab lihthange mõtte ja võiks jätta alles ainult rahvusvahelise piirmääraga hanked.
- **Pakkujate esindaja:** Tähtaegu saaks pikendada mõnevõrra, leidmaks kesktee praeguse lihthanke ja avatud menetluse vahel. Alternatiiv – kaotada igasugune reeglistik alla rahvusvahelise piirmäära – oleks pakkujatele palju halvem. Samuti ei saa aru, kuidas lihthange iseenesest siseinfo kasutamise riski suurendab.
- **Erinevate liitude esindajad:** Üldine seisukoht on, et piirmäärade rahaline tõstmine on tervitatav, kuid lihthanke menetluse laiendamist kuni rahvusvahelise piirmäärani ei toetata. Peamised murekohad on:
 - **Liiga lühikesed tähtajad:** 10 päeva ei ole piisav kvaliteetse pakkumuse koostamiseks, eriti keerukamate hangete puhul. See annab eelise suurematele ettevõtetele.
 - **Läbipaistvuse vähenemine:** Kardetakse, et kiire menetlus ja läbirääkimiste võimalus võivad soodustada kokkuleppeid ja vähendada läbipaistvust. Erinevalt avatud hankemenetlusest ei pruugi pakkumuste maksumused olla kohe avalikud.
 - **Väikeettevõtete koormuse suurenemine:** Kui eeldatav maksumus ei ole avaldatud, peavad väikeettevõtted kõik hankedokumendid läbi töötama, et aru saada, kas hange on neile jõukohane.

2. Vabatahtlike kõrvaldamise aluste kontrolli muutmine vabatahtlikuks

Ettepanek: Muuta hankija jaoks vabatahtlike kõrvaldamise aluste (nt varasemate lepingute rikkumine, maksudistsipliin) kontrollimine täielikult vabatahtlikuks. Hankija saaks ise otsustada, kas ja milliseid neist alustest konkreetsetes hankes kontrollida.

Osalejate arvamused:

- **Pakkujate esindajate üldine seisukoht:** Ei toetata. Nähakse, et muudatus on kasulik peamiselt hankijatele, kuid kahjustab pakkujate huve ja ausat konkurentsi. Kardetakse, et hankijad loobuvad oluliste asjaolude (nt varasemad rikkumised) kontrollimisest, mis laseb turule ebausaldusväärseid pakkujaid.

- **Projekteerijate esindaja:** Ei toeta. Just põhjalik kõrvaldamise aluste kontroll on sageli ainus viis, kuidas madalaima hinna hangetes saab välja praakida alapakkumisi tegevaid ja ebakvaliteetseid ettevõtteid. See oleks samm tagasi.
- **Eesti Energia:** Toetab. See annaks võimaluse valida konkreetse hanke jaoks olulised kontrollpunktid (nt lepingute nõuetekohane täitmine) ja loobuda ebaoluliste aluste kontrollimisest, mis hoiaks oluliselt aega kokku.
- **Pakkujate esindaja:** Arvab, et enamik hankijaid jätkaks niikuinii olulisemate aluste, nagu varasemate lepingurikkumiste kontrollimist, seega ei pruugi muudatusel olla suurt praktilist mõju.

3. Põhjendamatult madala maksumusega pakkumuse (PMMP) kontrolli muutmine vabatahtlikuks

Ettepanek: Muuta PMMP kontrollimine hankijale vabatahtlikuks (v.a üle rahvusvahelise piirmäära hangetes). Alternatiivina kaotada ehitushangete puhul keskmise palga tõendi nõue ja protsendilised vahemikud.

Osalejate arvamused:

- **Pakkujate esindajad:** Üldiselt ollakse nõus, et PMMP kontroll on praegusel kujul sageli formaalne ja ebaefektiivne, kuna pakkujatel on alati võimalik oma hinda põhjendada (nt ristsubsideerimisega).
- **Üldine konsensus:** Eriti mõttetuks peetakse keskmise palga tõendi nõudmist, millest võiks kindlasti loobuda.
- **Ettepanek osalejalt:** Kui pakkuja teeb PMMP, kuid ei suuda lepingut täita, võiks sellele järgneda karistus, näiteks 3-aastane keeld hangetel osaleda.

4. Ainult edukaima pakkumuse vastavuse kontrollimine (ainult hinna alusel hangetes)

Ettepanek: Lubada hankijal ainult hinna alusel hindamise puhul kontrollida üksnes kõige odavama pakkumuse kvalifikatsiooni ja vastavust. Kui see ei osutu vastavaks, liigutakse järgmise juurde.

Osalejate arvamused:

- **Pakkujate esindaja:** Toetab kindlalt. Avalik sektor ei peaks raiskama aega pakkumuste kontrollimisele, mis nagunii ei võidaks. See on suur efektiivsuse ja aja kokkuhoid. Manipulatsioonirisk on pigem teoreetiline.
- **Eesti Energia:** Toetab ja kasutab sarnast "pöördmenetlust" praktikas juba praegu. Hangetes, kus on üle 40 pakkuja, on see andnud tohutu ajavõidu.
- **Murekoht osalejalt:** Kardetakse, et see võib soodustada hankijaid veelgi rohkem kasutama ainult hinnal põhinevaid hankeid, mis ei pruugi tagada parimat kvaliteeti. Samuti on oht valemitega manipuleerimiseks (esitades fiktiivselt väga odavaid ja kalleid pakkumisi).

Muud arutatud teemad

- **Selgitustaotluste tähtajad:** Üldine vastuseis tähtaegade lühendamisele. Juba praegused tähtajad on liiga lühikesed nii pakkujatele sisuliste küsimuste esitamiseks kui ka hankijatele ammendavate vastuste andmiseks.
- **Alltöövõtjate kontroll ehitushangetes:** Ettepanekut lubada kontrollida alltöövõtjaid, kelle osa lepingust on üle 10%, pigem toetati.
- **Töendite asendamine pakkuja kinnitusega:** Väga tugev ja laiapõhjaline toetus. Praegust nõuet esitada erinevaid tõendeid peetakse liigseks bürokraatiaks ja ebaloogiliseks. Eelistatakse pakkuja kinnitusel põhinevat süsteemi, kus tõendeid küsitakse vaid kahtluse korral. See suurendaks usaldust ettevõtjate vastu.
- **Hangete osadeks jagamine:** Toonitati, et paljudes ELi riikides on kohustus hanked osadeks jagada rangem, et soodustada VKE-de osalemist. See on valdkond, kus ka Eesti saaks areneda.
- **10-päevane pakkumuste esitamise tähtaeg:** Tõstatati küsimus, kas see on alati vajalik, eriti kui tegemist on standardse kaubaga, kus kiirus on oluline.

Kokkuvõtteks ja edasised sammud

Rahandusministeerium: Täna osalejaid väärtusliku tagasiside eest. Kõik arvamused salvestatakse ja võetakse eelnõu koostamisel arvesse. Eelnõu saadetakse kooskõlastusringile augusti lõpus, mil on taas võimalik kirjalikke arvamusi esitada. Eesmärk on jõuda valitsusse 2025. aasta oktoobris.